յաճախ են կպչում հոգաբարձուներին, վարժապետներին, քահանաներին, վարդապետներին։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երկուշաբթի, յունիսի 15-ին, օրիորդ Աստղիկ տուեց իր հրաժարական ներկայացումն Արծրունու թատրոնում։ Ներկայացվեցաւ մի գործողութիւն «Տրավիատայից», մի գործողութիւն «Ռոյը Տերէզա» պիէսայից և զաւեշտ։ Տիկին Պաշայեան-Տէր-Գրիգորեան երգեց, օր. Աստղիկը կարդաց ոտանաւորներ, պ. Զիժեան ածեց ջութակի վրա, պ. Տէր-Գրիգորեան կարդաց ժողովրդական պատկերներ և պ. Սաֆրազեանց կարդաց ոտանաւորներ։ Կէցցէների և ծափահարութիւնների վերջ չը կար։ Թատրոնը կոտարելապէս լի էր։ Օրիորդ Աստղիկ ստացաւ ընծաներ, պսակներ, փունջեր և մի ուղերձ թատրոնասէր հասարակութեան կողմից։

—

Մենք շատ տեղերից ստանում ենք հեռագիրներ և նամակներ, որտեղ մեր ռուսաստանցի հայերը յայտնում են ցանկութիւն բաժանորդ գրվելու այն լրագրին, որ պ. Դիլլորիէ դիտաւորութիւն ունի հրատարակել Փարիզում։

—

Նորերումս, ինչպէս մեզ պատմում են, Թիֆլիսի հայ օրիորդաց Գայեանեան դպրոցի պատրաստական դասատան մի աշակերտուհի, որին յայտնեցին թէ այս տարի չէ կարող անցնել առաջին դասատուն, լսելով իր մասին այդ վճիռը՝ նոյն օրը յանկարծակի մեռնում է։

—

Մեզ պատմում են, որ ամենքիս ծանօթ և լուսաւորչական կրօնին ջերմ պաշտպան պ. Սարգիս Ղազարեան Նաղարեանց, որ Երեւանի հանգիստացաւ անցեալ 1880 թ-ի «Մշակի» և «Մեղուի» մէջ եղած կրօնական բանակռուի ժամանակ, հրաժարվելով «Մշակը» ստանալուց, որ շատ անգամ արժանացաւ Ասիացու ֆեդիտոնների նիւթ դառնալու,—Նորերումս իրան մնանկ յայտնեցուցած խնդիրներու դէմ գրել։ Շատ անգամ կըսէինք բարեկամաց հետ, ինչ փոյթ այսքան առարկայ ընել պ. Նիկողոսեանի անձն. գինքն կը ճանչնամք. թող քիչ մ'ալ խնդրոյն վրա խօսեն։—Սակայն այսպէս ընելու համար գրիչ շարժելու կարող անձինք պէտք են, ափեզցիեզ գրելը դիւրին է, սակայն Հայաստանի իրական պէտքերու վրա խորհել և գրել ուրիշ խնդիր է։—

Ինչ երկարեմք. մի քանի օր առաջ «Պօլսեցին» նորէն հրապարակ կելլէ, և պ. Նիկողոսեանի մէկ յօդուածին առթիւ (կանանց վրա) այնպիսի լուտանքներ կը տեղայ պ. Նիկողոսեանին, որ իրաւունք զգուելի կընէ այդ Պօլսեցին։ Պ. Նիկողոսեան կը կարծէ որ պէտք է վերջ մը տալ այս տեսակ անպատկառ գրութեան, մանաւանդ որ ինքն զինուորական ըլլալով շատ աւելի պարտականութիւններ ունի, որ իր անձն յարգել տայ. ինչ կրնայ ըսել իր պաշտօնակցացը, երբ Ռուսիա երթայ և իրեն դէմ եղած գրութիւններն իրեն ցոյց տան։— Պ. Պօլսեցին կը պարծենար թէ գրիչ և սուր հաւասարապէս շարժելու կարող է. թէպէտ գիտէինք որ եթէ մեր գիտցած անձն է, չէ թէ սուր մը, այլ գմելի մը իսկ տեսնէ, կը սարսափի, սակայն Կ. Պօլիս ֆանֆարօնատներու թիւը մեծ է։ Այս անգամ այս խեղճերուն աղէկ դաս մը եղաւ։ Պ. Նիկողոսեան քանի մը օր առաջ երկու բարեկամներ իր այցեւորումովը կը խրկէ Թէրճեմանի խմբագրատունը, խնդրելով որ ծանօթացնեն իրեն Պօլսեցին և նա ալ, ըստ պատուաւոր անձանց սովորութեան, գոհացում տայ այն անձին, զոր նախատած է։— Երբ պ. Նիկողոսեանի վկայները կը ներկայանան, Թէրճեմանի պ. տնօրէնը շատ կը զարմանայ, և կը յայտարարէ թէ ինքն չը կրնար ըսել «Պօլսեցւոյն» ով ըլլալը։ Պ. Նիկողոսեանի վկայները կը յայտնեն թէ, այս պարագայիս մէջ պատասխանատուութիւնը ինքն տնօրէնը կը ստանձնէ, և թէ պ. Նիկողոսեան ո՛ և է կերպով հատուցում պիտի առնէ պ. տնօրէնէն. քիչ մը երկար կը խօսին, մէյ մ'ալ երկու պաշտօնեայք ոստիկանութեան ներս կը մտնեն և վկայները ձերբակալելով կը տանեն ոստիկանութեան դուռը, ուր հարցաքննութեան կենթարկուին և երաշխաւորներ տալով հազիւ կազատին, պայմանաւ որ վերստին պիտի ներկայանան ոստիկանութեան։

Թէրճեմանի էֆքեարի հակառակութիւն մը չունինք, մանաւանդ որ միշտ իրեն նպաստաւոր գրած ենք «Մշակի» մէջ. ամեն ատեն որ ազգային քաղաքական խնդրոյ մէջ արի ընթացք մը կը բռնէր, և երբ քաթօլիկ ըսելով զնա նախատել կը կարծեր «Մասիս», «Մշակի» մէջ մենք այս նախատանաց դէմ ձայն կը բարձրացնէինք, պաշտպանելով Թէրճեմանը։ Այժմ ալ անկողմնակալութեամբ պէտք է պախարակենք Թէրճեմանի այս ընթացքը մենամարտութեան խնդրոյ մէջ։

Առ ինքն եկած վկաները ոստիկանութեան մատնել այնպիսի վատութիւն մ'է, որ ոչ երբէք կը բնայ արդարանալ. մինչև իսկ վայրենի ազգերն կը յարգեն պատգամաւորները, որք անբռնաբարելի են։ Վկայները ուրիշ բան չեն ըներ, բայց թէ յայտնել անոր կամքը, որու կողմէ որ եկած են. արդ եթէ Թէրճեմանի պ. Տնօրէն կը կասկածէր թէ իր անձը վտանգի մէջ է, պէտք է ուղղակի պ. Նիկողոսեանի դէմ ապահովութեան միջոցներ փնտռել. սակայն նա ռուս է, զօրական, կը տեսնէ առջևը հայ մը, որ թիւրք հպատակ է, պաշտպան չունի, շուտ զնա զինուորին յանձնելու է. ինչ վեհանձնութիւն։—

Այժմ ոստիկանութիւնը ուրիշ գոյն կուզէ տալ այս խնդրոյն, քաղաքական դարձուածք մի կերևակայէ, կը սկսի հետամուտ ըլլալ թէ ով է այն ռուսաստանցի հայը, հոս ի՞նչ հետ վերաբերութիւն ունի, ինչու համար եկած է. ալ խել մը դժուարութեանց դուռ բացուեցաւ։—Վկայներէն մին, պ. Միրզա. պարսից հպատակ է, անոր համար երկիւղ չը կայ, իսկ պ. Քէչկէկ թիւրք հպատակ ըլլալով, մեծ վտանգ կայ նորա համար այս բարբարոս երկրի մէջ։—

Պ. Նիկողոսեանին պէտք է ծափահարենք. ինչ որ ալ ըլլան փիլիսոփայական կարծիքներն մենամարտութեան վրա, և շատ ընտիր երիտասարդներ տեսանք, որ բոլորովին համաձայն են պ. Նիկողոսեանին բռնած ընթացքին, ասոնց շատերն նորա յօդուածներուն համակարծիք չըլլալով հանդերձ։—Վասն զի ինչ է հոս մեր քաշածը. ամենուն պատիւը առջի դէմդ ելլող խենդին ձեռքն է. փախուկին մէկը գրիչ մը կառնէ, անունը կը ծածկէ, կը յարձակի դէմդ, կը կարդան թերթը և կըլլաս խայտառակ։ Օրէնք չը կայ այս երկրին մէջ, որ ինքզինքդ պաշտպանես. եթէ դատաստանի երթաս ամբողջ ամիսներ պէտք է կորսնցնես և առանց արդիւնքի։—Զը տեսանք մենք երկու հայ խմբագիրներ դեղերել ոստիկանութեան դուռը, և եղեռնագործներու հետ միասին նստած որ դատուին, և վերջապէս հաշտուելէն ուրիշ միջոց չը գտան. և նախատինքները։ Արդ երբ մեր գրիչ շարժողները գիտեն որ ապերասան կերպով չը պիտի կրնան խօսել և գրել, զի դէմերնին յանկարծ սուր շարժող մը կը գտնուի, ինքզինքն պիտի սանձեն. խմբագիրներն աւելի զգոյշ կըլլան։—Եւ կը կարծենք որ այսուհետև պ. Նիկողոսեանի օրինակն հետեւողներ ունենայ, որոյ արդիւնքը ինչպէս ըսինք պիտի ըլլայ սա, որ Կ. Պօլսոյ լրագրութիւնը «գրական կեղտոտ ասպարէզ» մը չը պիտի կոչեն այլ ևս շատերը։—

Դիտէք, ինչ տարօրինակ պատճառ կուտայ Թէրճեման. պ. Նիկողոսեանի հրաւէրը մերժելու համար «երկրին օրէնքները չեն ներէր կըսէ», և ուր մենամարտութիւնը օրինաց մէջ է, ծածուկ կըլլայ։—Երբ կըսուի թէ արտասահման կը գնանք, ատոր պատասխան չը կայ։—

Պ. Նիկողոսեանի մենամարտութեան հրաւէրը մերժելով Թէրճեման, արդէն ըստ սովորութեան, պ. Նիկողոսեան գոհացում գտած է, և այսչափը պէտք է բաւէ։ Պ. Նիկողոսեանի դէմ, անձնական նախատանօք լի նամակներ ուրիշ թերթերու մէջ ալ կը տեսնենք, վերադարձին պ. Նիկողոսեան անոնցմէ ալ հաշիւ պիտի պահանջէ կարծեմք։—

Այս խնդրոյն վրա կարևոր կէտ մը մոռցանք։ Միայն մեր լրագրութեան մէջ չէ որ այս նիւթին վրայ կը խօսուի. օտար թերթերն ալ կը գրեն։—

Երէկ Ճերիտէի Հավադիս թիւրք թերթը, որ տաճկաց բարձրագոյն դասի օրգանն է, առանձին յօդուածի մը նիւթ կընէր այս խնդիրն, և ճշմարիտ բիրտ թիւրքի մը տեսակէտովը կը քննադատէր, ու ինքզինքն Թէրճեմանի պաշտպան կը ցուցներ։—Անշուշտ նա գոհ է, իբր թիւրք, որ հայ մը հայը յանձնէ ոստիկանութեան, մանաւանդ այնքան անպարտ կերպով։ Թիւրք թերթը ինչ կը հասկնայ պատուոյ խնդիրներէն։ Իսկ «Stamboul» Կ. Պօլսոյ եւրոպական ամենէն կարևոր թերթը կը ծաղրէ Թէրճեմանը, կը նկարագրէ այն սարսափը որ արևելցի խմբագրատանը մէջ կը տիրէ, երբ մենամարտութեան անուն կը հնչեն հոն. այնքան կը չփոթին, որ մինչև իրենց կաղամարի թանաքը քսուելի տեղ կը խմեն, և ուրիշ ճառ չեն գտներ, բայց եթէ ոստիկանութեան դիմել։

Իրաւ կը ցաւիմք, որ մեր թերթերէն մին այսպէս ծաղու առարկայ մը ըլլայ եւրոպացւոց առջև, այնպիսի խնդրոյ մը առթիւ, որոյ իրենք կարևորութիւն կընծայեն։ Stamboul-ի խմբագրութիւնը իբր եւրոպացի ժերնդէէ մը շատ աւելի աղէկ կը հասկնայ պ. Նիկողոսեանի հրաւէրին ինչ ըլլալը, և ընդունած պատասխանին խեղճութիւնը, հետևաբար այս բաներս Թէրճեմանն պէտք էր գիտնալ։ Սթամբօլի դիմակը Ղալաթիայ է, երկուքին գաղափարներուն մէջ տարբերութիւն կայ, և բաւական մեծ։—

Այս առթիւ սա ըսենք, որ ինչ ալ ըլլան պ. Նիկողոսեանի կարծիքներն, միշտ զինքն կը սիրենք ու կը յարգենք. երախտապարտութիւն մը ունինք իրեն, իր գրչովը մեծամեծ հարցեր յուզեց, հրապարակ նետեց, իր գրչով զօրաւոր նեցուկ մը եղաւ անոնց, որք Ռուսիոյ իրենց եղբարց աջակցութեանը կը դիմէին. Այարատեան ընկերութիւնը պ. Նիկողոսեանի գրչին արդիւնքներն վայելած էր. Սովելոց յանձնախումբը գիտէ թէ ինչեր ըրաւ պ. Նիկողոսեան, որտերը շարժելու, և Միացեալ ընկերութիւնքն այնքան լաւ գիտէին նորա գրչի ազդեցութիւնը, որ նորա վարչութիւնը մինչև ի Բէդրպուրգ նամակաւ կը դիմէր նմա և կը խնդրեր որ ի նպաստ Միացեալ ընկերութեանց իր ձայնը բարձրացնէ, իսկ առաջ թերթերու միջոցաւ ազգին մատուցած ծառայութիւնները, զոր դեռ կը մատուցանէ և պիտի մատուցանէ, մոռնանք։

Հայկակ

նամակներն, սակայն միշտ կը զգուշանար նորա յարուցած խնդիրներու դէմ գրել։ Շատ անգամ կըսէինք բարեկամաց հետ, ինչ փոյթ այսքան առարկայ ընել պ. Նիկողոսեանի անձն. գինքն կը ճանչնամք. թող քիչ մ'ալ խնդրոյն վրա խօսեն։—Սակայն այսպէս ընելու համար գրիչ շարժելու կարող անձինք պէտք են, ափեզցիեզ գրելը դիւրին է, սակայն Հայաստանի իրական պէտքերու վրա խորհել և գրել ուրիշ խնդիր է։—

Ինչ երկարեմք. մի քանի օր առաջ «Պօլսեցին» նորէն հրապարակ կելլէ, և պ. Նիկողոսեանի մէկ յօդուածին առթիւ (կանանց վրա) այնպիսի լուտանքներ կը տեղայ պ. Նիկողոսեանին, որ իրաւունք զգուելի կընէ այդ Պօլսեցին։ Պ. Նիկողոսեան կը կարծէ որ պէտք է վերջ մը տալ այս տեսակ անպատկառ գրութեան, մանաւանդ որ ինքն զինուորական ըլլալով շատ աւելի պարտականութիւններ ունի, որ իր անձն յարգել տայ. ինչ կրնայ ըսել իր պաշտօնակցացը, երբ Ռուսիա երթայ և իրեն դէմ եղած գրութիւններն իրեն ցոյց տան։— Պ. Պօլսեցին կը պարծենար թէ գրիչ և սուր հաւասարապէս շարժելու կարող է. թէպէտ գիտէինք որ եթէ մեր գիտցած անձն է, չէ թէ սուր մը, այլ գմելի մը իսկ տեսնէ, կը սարսափի, սակայն Կ. Պօլիս ֆանֆարօնատներու թիւը մեծ է։ Այս անգամ այս խեղճերուն աղէկ դաս մը եղաւ։ Պ. Նիկողոսեան քանի մը օր առաջ երկու բարեկամներ իր այցեւորումովը կը խրկէ Թէրճեմանի խմբագրատունը, խնդրելով որ ծանօթացնեն իրեն Պօլսեցին և նա ալ, ըստ պատուաւոր անձանց սովորութեան, գոհացում տայ այն անձին, զոր նախատած է։— Երբ պ. Նիկողոսեանի վկայները կը ներկայանան, Թէրճեմանի պ. տնօրէնը շատ կը զարմանայ, և կը յայտարարէ թէ ինքն չը կրնար ըսել «Պօլսեցւոյն» ով ըլլալը։ Պ. Նիկողոսեանի վկայները կը յայտնեն թէ, այս պարագայիս մէջ պատասխանատուութիւնը ինքն տնօրէնը կը ստանձնէ, և թէ պ. Նիկողոսեան ո՛ և է կերպով հատուցում պիտի առնէ պ. տնօրէնէն. քիչ մը երկար կը խօսին, մէյ մ'ալ երկու պաշտօնեայք ոստիկանութեան ներս կը մտնեն և վկայները ձերբակալելով կը տանեն ոստիկանութեան դուռը, ուր հարցաքննութեան կենթարկուին և երաշխաւորներ տալով հազիւ կազատին, պայմանաւ որ վերստին պիտի ներկայանան ոստիկանութեան։

Թէրճեմանի էֆքեարի հակառակութիւն մը չունինք, մանաւանդ որ միշտ իրեն նպաստաւոր գրած ենք «Մշակի» մէջ. ամեն ատեն որ ազգային քաղաքական խնդրոյ մէջ արի ընթացք մը կը բռնէր, և երբ քաթօլիկ ըսելով զնա նախատել կը կարծեր «Մասիս», «Մշակի» մէջ մենք այս նախատանաց դէմ ձայն կը բարձրացնէինք, պաշտպանելով Թէրճեմանը։ Այժմ ալ անկողմնակալութեամբ պէտք է պախարակենք Թէրճեմանի այս ընթացքը մենամարտութեան խնդրոյ մէջ։

Առ ինքն եկած վկաները ոստիկանութեան մատնել այնպիսի վատութիւն մ'է, որ ոչ երբէք կը բնայ արդարանալ. մինչև իսկ վայրենի ազգերն կը յարգեն պատգամաւորները, որք անբռնաբարելի են։ Վկայները ուրիշ բան չեն ըներ, բայց թէ յայտնել անոր կամքը, որու կողմէ որ եկած են. արդ եթէ Թէրճեմանի պ. Տնօրէն կը կասկածէր թէ իր անձը վտանգի մէջ է, պէտք է ուղղակի պ. Նիկողոսեանի դէմ ապահովութեան միջոցներ փնտռել. սակայն նա ռուս է, զօրական, կը տեսնէ առջևը հայ մը, որ թիւրք հպատակ է, պաշտպան չունի, շուտ զնա զինուորին յանձնելու է. ինչ վեհանձնութիւն։—

Այժմ ոստիկանութիւնը ուրիշ գոյն կուզէ տալ այս խնդրոյն, քաղաքական դարձուածք մի կերևակայէ, կը սկսի հետամուտ ըլլալ թէ ով է այն ռուսաստանցի հայը, հոս ի՞նչ հետ վերաբերութիւն ունի, ինչու համար եկած է. ալ խել մը դժուարութեանց դուռ բացուեցաւ։—Վկայներէն մին, պ. Միրզա. պարսից հպատակ է, անոր համար երկիւղ չը կայ, իսկ պ. Քէչկէկ թիւրք հպատակ ըլլալով, մեծ վտանգ կայ նորա համար այս բարբարոս երկրի մէջ։—

Պ. Նիկողոսեանին պէտք է ծափահարենք. ինչ որ ալ ըլլան փիլիսոփայական կարծիքներն մենամարտութեան վրա, և շատ ընտիր երիտասարդներ տեսանք, որ բոլորովին համաձայն են պ. Նիկողոսեանին բռնած ընթացքին, ասոնց շատերն նորա յօդուածներուն համակարծիք չըլլալով հանդերձ։—Վասն զի ինչ է հոս մեր քաշածը. ամենուն պատիւը առջի դէմդ ելլող խենդին ձեռքն է. փախուկին մէկը գրիչ մը կառնէ, անունը կը ծածկէ, կը յարձակի դէմդ, կը կարդան թերթը և կըլլաս խայտառակ։ Օրէնք չը կայ այս երկրին մէջ, որ ինքզինքդ պաշտպանես. եթէ դատաստանի երթաս ամբողջ ամիսներ պէտք է կորսնցնես և առանց արդիւնքի։—Զը տեսանք մենք երկու հայ խմբագիրներ դեղերել ոստիկանութեան դուռը, և եղեռնագործներու հետ միասին նստած որ դատուին, և վերջապէս հաշտուելէն ուրիշ միջոց չը գտան. և նախատինքները։ Արդ երբ մեր գրիչ շարժողները գիտեն որ ապերասան կերպով չը պիտի կրնան խօսել և գրել, զի դէմերնին յանկարծ սուր շարժող մը կը գտնուի, ինքզինքն պիտի սանձեն. խմբագիրներն աւելի զգոյշ կըլլան։—Եւ կը կարծենք որ այսուհետև պ. Նիկողոսեանի օրինակն հետեւողներ ունենայ, որոյ արդիւնքը ինչպէս ըսինք պիտի ըլլայ սա, որ Կ. Պօլսոյ լրագրութիւնը «գրական կեղտոտ ասպարէզ» մը չը պիտի կոչեն այլ ևս շատերը։—

Դիտէք, ինչ տարօրինակ պատճառ կուտայ Թէրճեման. պ. Նիկողոսեանի հրաւէրը մերժելու համար «երկրին օրէնքները չեն ներէր կըսէ», և ուր մենամարտութիւնը օրինաց մէջ է, ծածուկ կըլլայ։—Երբ կըսուի թէ արտասահման կը գնանք, ատոր պատասխան չը կայ։—

Պ. Նիկողոսեանի մենամարտութեան հրաւէրը մերժելով Թէրճեման, արդէն ըստ սովորութեան, պ. Նիկողոսեան գոհացում գտած է, և այսչափը պէտք է բաւէ։ Պ. Նիկողոսեանի դէմ, անձնական նախատանօք լի նամակներ ուրիշ թերթերու մէջ ալ կը տեսնենք, վերադարձին պ. Նիկողոսեան անոնցմէ ալ հաշիւ պիտի պահանջէ կարծեմք։—

Այս խնդրոյն վրա կարևոր կէտ մը մոռցանք։ Միայն մեր լրագրութեան մէջ չէ որ այս նիւթին վրայ կը խօսուի. օտար թերթերն ալ կը գրեն։—

Երէկ Ճերիտէի Հավադիս թիւրք թերթը, որ տաճկաց բարձրագոյն դասի օրգանն է, առանձին յօդուածի մը նիւթ կընէր այս խնդիրն, և ճշմարիտ բիրտ թիւրքի մը տեսակէտովը կը քննադատէր, ու ինքզինքն Թէրճեմանի պաշտպան կը ցուցներ։—Անշուշտ նա գոհ է, իբր թիւրք, որ հայ մը հայը յանձնէ ոստիկանութեան, մանաւանդ այնքան անպարտ կերպով։ Թիւրք թերթը ինչ կը հասկնայ պատուոյ խնդիրներէն։ Իսկ «Stamboul» Կ. Պօլսոյ եւրոպական ամենէն կարևոր թերթը կը ծաղրէ Թէրճեմանը, կը նկարագրէ այն սարսափը որ արևելցի խմբագրատանը մէջ կը տիրէ, երբ մենամարտութեան անուն կը հնչեն հոն. այնքան կը չփոթին, որ մինչև իրենց կաղամարի թանաքը քսուելի տեղ կը խմեն, և ուրիշ ճառ չեն գտներ, բայց եթէ ոստիկանութեան դիմել։

Իրաւ կը ցաւիմք, որ մեր թերթերէն մին այսպէս ծաղու առարկայ մը ըլլայ եւրոպացւոց առջև, այնպիսի խնդրոյ մը առթիւ, որոյ իրենք կարևորութիւն կընծայեն։ Stamboul-ի խմբագրութիւնը իբր եւրոպացի ժերնդէէ մը շատ աւելի աղէկ կը հասկնայ պ. Նիկողոսեանի հրաւէրին ինչ ըլլալը, և ընդունած պատասխանին խեղճութիւնը, հետևաբար այս բաներս Թէրճեմանն պէտք էր գիտնալ։ Սթամբօլի դիմակը Ղալաթիայ է, երկուքին գաղափարներուն մէջ տարբերութիւն կայ, և բաւական մեծ։—

Այս առթիւ սա ըսենք, որ ինչ ալ ըլլան պ. Նիկողոսեանի կարծիքներն, միշտ զինքն կը սիրենք ու կը յարգենք. երախտապարտութիւն մը ունինք իրեն, իր գրչովը մեծամեծ հարցեր յուզեց, հրապարակ նետեց, իր գրչով զօրաւոր նեցուկ մը եղաւ անոնց, որք Ռուսիոյ իրենց եղբարց աջակցութեանը կը դիմէին. Այարատեան ընկերութիւնը պ. Նիկողոսեանի գրչին արդիւնքներն վայելած էր. Սովելոց յանձնախումբը գիտէ թէ ինչեր ըրաւ պ. Նիկողոսեան, որտերը շարժելու, և Միացեալ ընկերութիւնքն այնքան լաւ գիտէին նորա գրչի ազդեցութիւնը, որ նորա վարչութիւնը մինչև ի Բէդրպուրգ նամակաւ կը դիմէր նմա և կը խնդրեր որ ի նպաստ Միացեալ ընկերութեանց իր ձայնը բարձրացնէ, իսկ առաջ թերթերու միջոցաւ ազգին մատուցած ծառայութիւնները, զոր դեռ կը մատուցանէ և պիտի մատուցանէ, մոռնանք։

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼԳԱՐԻԱ

—

„Daily News" լրագրի մէջ մի նամակ է տպված Բոլգարիայից, որ խստութեամբ պախարակում է բոլգարական իշխան Ալէքսանդրի քաղաքականութիւնը։ Նամակի մէջ ասված է, թէ իշխան Ալէքսանդր, չը բաւականանալով բոլգարական ժողովը երկու անգամ արձակելով, կամենում է, որ կառավարութեան բացառական ձնշման տակ ընտրվին օրէնսդրական ժողովի անդամները։ „Daily News" իր կողմից աւելացնում է, թէ Անգլիան նրա համար չաշխատեց լուծել բոլգարական հարցը, որ թիւրքաց անտանելի լուծը մի ուրիշով փոխարինվի։ Անգլիական կառավարութիւնը պարտաւոր է ցուցներ։—Անշուշտ նա գոհ է, իբր թիւրք, որ հայ մը հայը յանձնէ ոստիկանութեան, մանաւանդ այնքան անպարտ կերպով։ Թիւրք թերթը ինչ կը հասկնայ պատուոյ խնդիրներէն։ Իսկ «Stamboul» Կ. Պօլսոյ եւրոպական ամենէն կարևոր թերթը կը ծաղրէ Թէրճեմանը, կը նկարագրէ այն սարսափը որ արևելցի խմբագրատանը մէջ կը տիրէ, երբ մենամարտութեան անուն կը հնչեն հոն. այնքան կը չփոթին, որ մինչև իրենց կաղամարի թանաքը քսուելի տեղ կը խմեն, և ուրիշ ճառ չեն գտներ, բայց եթէ ոստիկանութեան դիմել։

Իրաւ կը ցաւիմք, որ մեր թերթերէն մին այսպէս ծաղու առարկայ մը ըլլայ եւրոպացւոց առջև, այնպիսի խնդրոյ մը առթիւ, որոյ իրենք կարևորութիւն կընծայեն։ Stamboul-ի խմբագրութիւնը իբր եւրոպացի ժերնդէէ մը շատ աւելի աղէկ կը հասկնայ պ. Նիկողոսեանի հրաւէրին ինչ ըլլալը, և ընդունած պատասխանին խեղճութիւնը, հետևաբար այս բաներս Թէրճեմանն պէտք էր գիտնալ։ Սթամբօլի դիմակը Ղալաթիայ է, երկուքին գաղափարներուն մէջ տարբերութիւն կայ, և բաւական մեծ։—

Այս առթիւ սա ըսենք, որ ինչ ալ ըլլան պ. Նիկողոսեանի կարծիքներն, միշտ զինքն կը սիրենք ու կը յարգենք. երախտապարտութիւն մը ունինք իրեն, իր գրչովը մեծամեծ հարցեր յուզեց, հրապարակ նետեց, իր գրչով զօրաւոր նեցուկ մը եղաւ անոնց, որք Ռուսիոյ իրենց եղբարց աջակցութեանը կը դիմէին. Այարատեան ընկերութիւնը պ. Նիկողոսեանի գրչին արդիւնքներն վայելած էր. Սովելոց յանձնախումբը գիտէ թէ ինչեր ըրաւ պ. Նիկողոսեան, որտերը շարժելու, և Միացեալ ընկերութիւնքն այնքան լաւ գիտէին նորա գրչի ազդեցութիւնը, որ նորա վարչութիւնը մինչև ի Բէդրպուրգ նամակաւ կը դիմէր նմա և կը խնդրեր որ ի նպաստ Միացեալ ընկերութեանց իր ձայնը բարձրացնէ, իսկ առաջ թերթերու միջոցաւ ազգին մատուցած ծառայութիւնները, զոր դեռ կը մատուցանէ և պիտի մատուցանէ, մոռնանք։

Հայկակ